

ALEX SCHULMAN

Kiirehdi rakkain

Suomentanut Jaana Nikula

Nemo

Suomen Kulttuurirahasto on tukenut suomennostyötä.

Syyslaulu / Höstvisa

Sävel: Erna Tauro

Sanat: Tove Jansson / suomentanut Esko Elstelä

© Hans Busch Musikförlag AB

Tryckt med tillstånd av Gehrman's Musikförlag AB

Tomas Tranströmerin runon Lentolehtinen suomentanut Brita Polttila.

Ruotsinkielinen alkuteos Skynda att älska

Published by agreement with Ahlander Agency

Copyright © Alex Schulman 2009

Kannen suunnittelu Sigge Eklund, kannen valokuva yksityiskokoelmasta.

Suomentanut Jaana Nikula

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-46578-2

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

Isälle.

Minulla on niin ikävä sinua.

Ajan tiellä, joka on minulle tuttuakin tutumpi. Sora pölyää ja kivet lentävät ojanpientareelle oikealle ja vasemmalle ja äkkikurvat seuraavat toistaan. Minä tunnen tien läpikotaisin eivätkä mutkat pääse yllättämään. Ajan eteenpäin ja tuon tuostakin kivet kolahtelevat auton pohjaan mutta katoavat sitten ja renkaat syövät halukkaasti soraa. Tien oikealta puolelta on kaadettu metsää, mutta muuten kaikki on ennallaan. Syke kohoaa kun ohitan postilaatikoiden viereisen metsikön, mihin olen monet kerrat pysähtynyt isän kanssa poimiin äidille kieloja. Ajan kapean joen ohi, missä me joskus veljien kanssa meloimme kanootilla. Jatkan kukkulalle missä aurinko voi paistaa iltaisin harmillisen matalalta ja sitten ajan umpeenkasvanutta rinnettä alaspäin järvelle. Erämaaretken tunnelma vain voimistuu, kun ohitan suuret kalliot ja auto kaartuu jyrkästi ja vaarallisesti ensin vasemmalle ja sitten oikealle, ohi ladon missä meillä oli kerran kolme kanaa, joita isä nimitti Johanssonin sisaruksiksi – ja sitten olenkin jo perillä mökin pihalla.

Ajoin Tukholmasta Västeråsin, Örebron, Karlskogan ja Filipstadin kautta, mutta en osannut arvata miten pitkä matka oikeastaan on. Isä selvitti sen aina reilussa neljässä tunnisi-

sa, mutta hänpä tunsikin ovelia oikoteitä Gustavan ja Gustavforsin välisellä metsätaipaleella. Minä ajoin asfalttiteillä niin pitkään kuin mahdollista ja kun katson kelloa, totean että matkaan meni melkein viisi tuntia.

On myöhäinen ilta, mutta aurinko paistaa vielä. Ajan auton aivan mökin eteen, entisaikaan niin sai tehdä vain jos oli raskaita kantamuksia, jotka piti raahata autosta. Nousen autosta ja jään katselemaan saunalle ja järvelle. Kaikkialla kukkii. Voikukat keinuvat leppeässä tuulessa niityllä, joka oli aikoinaan meidän jalkapallokenttämme. Lupiinit seisovat rivissä kuin kaartuneet sapelit. Nokkoset rehottavat maakellarin kulmalla. Koivut kuiskivat talon takana ja omenapuu, jonka isä antoi äidille viimeisenä kesänä, on kasvanut kymmeniä senttejä pidemmäksi. Ja kaiken aikaa tuulennopeat pääskyt tekevät hengenvaarallisia sirkustemppujaan pääni yläpuolella, ne kaartelevat ilmassa, syöksyvät hurjina kohti maata ja nousevat uudelleen ylöspäin. Näyttää kuin ne haluaisivat kertoa jotakin, tai sitten ne ovat vain menettäneet järkensä.

Olen näkevinäni isän kaikkialla mökin pihalla. Hän on joka paikassa. Näen hänen selvittelevän verkkoa saunan seinustalla. Verkko on sotkeentunut, koska hauki on jäänyt siihen varhain kiinni mutta antanut sitten periksi. Isä kiittää minua, kun tulen seuraksi, hän tietää, että minusta on tylsää katsella verkon setvimistä. Näen hänet illalla rannan tuntumassa. Hän on siirtynyt auringon mukana rantaan ja juo illan viimeisen viskilasilisensa ennen kuin aurinko painuu mailleen. Rannalla ei ole muuta kuin isä ja isän tuoli. Hän istuu

siinä vielä hetken katsellen illan punaamia kukkuloita, siten hänen katseensa käy surumieliseksi ja hän palaa mökille. Näen hänet yläruumis paljaana grillin ääressä, hän kääntää keskittyneesti ja kiireesti pihvit, ja huomattessaan että liha on jo kypsää hän huutaa ”nopeasti nyt, antakaa lautanen”. Näen hänet saunassa missä hän istuu polvi toisen päällä ja katselee järvelle korvia huumaavassa hiljaisuudessa. Hiukan myöhemmin hän istuu kylpytakissaan ulkona, juo kylmää olutta ja syö vasta poimittuja retiisejä, joita Calle ja minä olemme juoksuttaneet hänelle. Hän kuiskaa ”aah” juodessaan olutlasistaan.

Täällä mökillä näen isän kaikkialla. Muualla voin unohtaa hänet, mutta täällä hän on koko ajan mielessä. Joka millimetri täällä ja mökin vaiheilla kertoo tarinaa isästä. Tuskin uskon itsekään että olen taas täällä, näen ruuhien rannassa ja tiedän, että tänä iltana me emme laske yhdessä verkkoja. Kuulen auton hurinan tieltä, mutta on turha odottaakaan että isä olisi tulossa kaupasta. Tunnen hiilen ja sytytysnesteiden tuoksun, mutta ei kannata toivoa kuulevansa isän kiihtyneenä pyytävän lautasta.

Isä ei ole täällä, ja siksi koko mökki on kuin vieras.

Katselen pihaa ja näen omat näkymättömät jalanjälkeni, joita jätin sinne lapsena. Jälkiä on miljoonia, sillä vietin mökillä kaikki kesät kuusivuotiaasta kahdeksantoista ikäiseksi. Vietin satoja päiviä mökillä äidin, isän ja veljeni Callen ja Niklaksen kanssa. Joskus satoi, ja silloin me istua murjotimme keittiössä ja tähyilimme järvelle etsien merkkejä parem-

masta ilmasta, mutta muistaakseni mökki kylpi useimmiten auringossa. Joka päivä oli uusi, mutta silti edellisen kaltainen. Kaikki nuo vuodet, kaikki nuo päivät, tuntuvat yhden ja saman onnellisen päivän ihanalta toisinnolta.

Isä herätti minut ja Callen aamukahdeksalta, kun oli aika nostaa verkot, jotka olimme laskeneet illalla. Joskus Niklas-kin tuli mukaan, mutta usein hän jäi pois. Hän oli vanhempi ja viihtyi omissa oloissaan. Isällä oli oljenkorsi suussa, tavattoman suuret kumisaappaat, sinivalkoraitainen kaulukse-ton paita ja hattu päässä. Kävelimme polkua pitkin rantaan kasteen kutittaessa jalkoja ja työnsimme ruuhun vesille. Minä olin airoissa ja Calle äyskäröi vettä veneen pohjalta ja auttoi isää verkon kanssa. Meillä oli kaksi verkkoa, toinen oli vanha ja täynnä reikiä, mutta toinen oli uusi ja modernin vihreä. Kun isä nousi veneessä seisomaan, meidän oli istuttava hievahtamatta niin ettei vene keikkuisi. Isä sanoi, että se oli hyvin tärkeää, ja me uskoimme häntä.

Isä tiesi heti, oliko verkoissa kalaa vai ei. Hän tunsu sen värähdyksistä. ”Jep, kalaa tulee”, hän sanoi ja verkon nostaminen oli aina yhtä huikeaa ja fantastista. Isä veti verkkoa kymmenen senttiä kerrallaan ja näimme syvyyksissä kalojen suomut, jotka alkoivat kimaltaa auringossa. Me saimme haukia, ahvenia ja joskus lohia. Särjet heitimme takaisin. ”Ne eivät kelpaa edes koiranruuaksi”, isä sanoi. Hän varoitti meitä ahventen terävistä evistä, mutta haukien hampaat olivat vielä vaarallisempia.

Isä sousti takaisin ja minä ja Calle katselimme silmät suurina pohjalla makaavia kaloja, jotka pullistivat paniikissa kiduksiaan. Päästyämme maihin isä sanoi että meidän pitäisi näyttää saalis äidille, niinpä me panimme kalat punaiseen ämpäriin ja juoksimme mökille. Äiti istui talo seinustalla aamuauringossa kahveineen ja sanoi: ”Hienoa.” Sitten me palasimme takaisin rantaan.

Calle ja minä emme koskaan uskaltaneet koskea kaloihin, mutta isä tappoi ne kylmästi tuosta vain. Terävä puukko niskaan, NAPS, sitten väistämätön ja hyvin epämiellyttävä kalan sätkiminen, ja isä mutisi meille: ”Pelkkä refleksi. Ei kala tunne mitään, se on jo kuollut.” Sitten hän perkasi kalat tottuneesti, leikkasi evät, avasi vatsan, kaapi sisälmykset pois ja heitti ne järvelle lokkien ruuaksi.

Jälkeenpäin me söimme aamupalaksi sokerihuurrettuja muroja auringossa lämmentyneen maidon kera. Isä ja äiti lukivat aamulehtiä erityisen tarkkaan, niin kuin vain mökillä luetaan. Sitten me pelasimme jalkapalloa ja joskus isäkin oli mukana, ellei ollut väsynyt. Ja sen jälkeen ajoimme isoon kaupunkiin, Hagforsiin, missä saimme jäätelöä. Isä halusi puikon ja Calle ja minä lakukiekot. Me saimme aina kokistakin, mutta sitä sai juoda vasta illalla. Isän pikkusikareiden tuoksu autossa kotimatalla... Ja miten hän älähti, kun vahingossa karisti tuhkaa polvelleen.

Äiti ratkoi Svenska Dagbladetin monimutkaista ristisanatehtävää, isä sytytti grillin ja me pelasimme vielä futista. Minä olin Zico ja Calle oli Platini. Minä ammuin laukauksen

suoraan ylänurkkaan ja huusin äidille: ”NÄITKÖ?” Ja äiti ko-
hotti katseensa lehdestä ja sanoi: ”Hienoa.”

Isä grillasi pihvejä ja äiti sekoitti keittiössä salaattia, keit-
ti perunoita ja teki béarnaisekastiketta. Joskus kastike juok-
settui, äiti sanoi ”shit” ja alkoi vispata kuin viimeistä päivää.
Peräännyimme pari askelta, jotta hän saisi kokata rauhassa.

Me söimme auringon painuttua matalalle, ja ihomme oli-
vat punaisia, kun olimme olleet koko päivän ulkona. Ruuan
jälkeen äiti ja isä joivat viskiä, me lapset saimme mehua, jo-
hon ruosteiset putket olivat jättäneet raudan makua.

Ennen kuin menimme nukkumaan, isä lähti meidän kans-
samme vielä järvelle. Hänellä oli oljenkorsi suussa työntäes-
sään ruuhen vesille. Kaksi verkkoa oli vielä laskettava.

”Toivottavasti saadaan tänä iltana lohta”, isä sanoi. ”Sitä
voisi ehkä savustaa. Äidin mielestä mikään ei ole niin hyvää
kuin savulohi.”

Järvi oli illalla aina kauneimmillaan. Kuulime pääskysten
syöksyvän äkkiarvaamatta lähelle järven pintaa, jokunen am-
piainen lähestyi ja lensi tiehensä.

”Äiti!” Calle huusi järven yli.

”Tänä iltana me saadaan lohta. Me savustetaan se sinulle!”

Äiti istui rannalla lehtensä kanssa viinilasi edessään. Hän
heilutti pontevasti kättään ja huusi: ”Thanaa!”

Mökin avain on piilossa samassa paikassa kuin aina ennen-
kin: räystäskourussa, kiven alla. Kaikki on ennallaan mutta
mikään ei enää koskaan ole niin kuin ennen. Käännän avain-

ta lukossa, avaan hilseilevän puuoven ja astun sisään. Eteisessä on vieläkin isän neljänkymmenen numeron puukengät, ja sininen sadetakki, jota hän käytti huonolla säällä, roikkuu edelleen naulassa. Menen keittiöön. Näen korttipakan, jolla me pelasimme viittäsatua iltaisin, ja lehtiön, johon on isän helposti tunnistettavalla käsialalla kirjoitettu puhelinnumero, sen vierellä on päiväys ja nimi, jolla oli siihen aikaan merkitystä.

Odotan hetkisen ja kerään kytevät muistot, jotka ovat räjähtämäisillään. Sitten minun on päästävä ulos. Jään kiviportaille, sytytän tupakan ja katselen järvelle. Pohdin itsekseni, että voisin matkustaa saman tien takaisin Tukholmaan, mutta huomaan, ettei se ole nyt mahdollista. On kulunut viisi vuotta siitä kun kävin viimeksi mökillä, missä olin isän kanssa ja vietin ison osan lapsuuttani. Olen pysytellyt poissa ja voin kyllä tunnustaa, että se on johtunut päätöksestä, jonka tein vain muutama tunti isän kuoleman jälkeen. En tehnyt sitä omasta halustani vaan siksi, etten muutakaan voinut.

Äiti istui isän nojatuolissa television ääressä katsellen kiinteästi seinää telkkarin takana. Hän oli pannut eteiseen isän valokuvan ja sytyttänyt kynttilän sen vierelle. Minusta se oli irvokasta. Mustavalkoinen kasvokuva oli melko uusi. Isä hymyili kuvassa, mutta hymy ei kätkenyt vaivoja. Kasvojen jokainen uurre kieli kivuista. Hänen partansa oli liian pitkä, sillä me emme olleet huomanneet leikata sitä ennen kuin kuva otettiin. Hän oli yrittänyt kammata valkean tukkansa sivujaukakselle tai sitten joku meistä oli sukinut sen, mutta hiukset sojottivat silti joka suuntaan. Hänellä oli sinivalkoraitainen paitansa, mistä saattoi päätellä, että kuva oli otettu viimeisenä kesänä mökillä. Syksyllä hän oli ollut jo liian vanha matkustamaan pidemmälle. Minulle tuli kuvasta paha mieli. En halunnut muistaa isää riutuneena vanhuksena. Halusin muistaa hänet vahvana ja kookkaana miehenä, joka halasikin niin että luut rutisivat. Mies, jonka näin kuvassa, ei ollut isä vaan joku joka tarvitsi apua hoitaakseen partaansa, joku joka ei ollut edes itse valinnut vaatteitaan.

Hänet oli puettu ja pyntätty valokuvaa varten, suunnilleen niin kuin vaarikin ennen kuolemaansa. Viimeisinä vuosina, kun perhe ymmärsi ettei vaari eläisi enää kauan, häntä alet-

tiin pukea baskeriin ja pikkutakkiin ja sitten hänestä otettiin kuvia monissa omituisissa paikoissa. Hänet istutettiin puutarhan lehtimajaan ja kirjaston nojatuoliin, ja hän sai setviä papereitaan työhuoneessaan. Muistan, miten epäinhimilliseltä tuntui nähdä hänet siellä hymy huulilla ja päässä baskeri, jota hän ei ollut käyttänyt kymmeneen vuoteen.

Ripustin takkini tuulikaappiin ja äiti pyysi minut olohuoneeseen, mihin hän oli jo kattanut aivan liian vahvan kahvinsa. Mennessäni keittiön ohi huomasin, että isän huoneen ovi oli raollaan ja huoneessa oli valot, aivan kuin isä olisi maannut sängyllään lukemassa tai tarvitsisi apua silmälasiensa pyyhkimisessä. Jäin ovelle, mietin hetken, mutta työnsin oven sitten varovasti auki ja astuin sisään. Tuntui kummalliselta. Huone oli kuin isän viimeisten aikojen museo. Kaikki mikä oli aiemmin kertonut isän läsnäolosta, muistutti nyt hänen poismenostaan.

Säleverhot oli suljettu, kuten isä useimmiten halusi. Sänky oli sijaamatta ja lakanat rullalla kuin painajaisen jäljiltä. Tyynyliinalle ja pussilakanalle oli jäänyt muutama Läkerol Original -pastilli. Isällä oli ollut niitä suussa, sitten hän oli nukahtanut ja pastillit olivat luiskahtaneet kieleltä, ja siinä ne nyt olivat, kaikki olivat erikokoisia riippuen siitä miten kauan hän oli ehtinyt niitä imeskellä. Yritin irrottaa niitä lakanasta, mutta ne olivat liimautuneet kankaaseen. Nenäliinoja oli ympäri sänkyä. Joitakin isä oli käyttänyt niistämiseen, joihinkin hän oli pyyhkinyt kyyneleitä. Isä oli itkeskellyt koko ikänsä, mutta varsinkin loppuaikoina.

Yöpöydällä oli isän puhelin. Hänen ei ollut tarvinnut kuin ojentaa hiukan oikeaa kättään saadakseen puhelimen hyppyysiinsä. Hän vastasi aina heti kun puhelin soi, ”Schulman” ja yritti kuulosta siltä kuin olisi ollut valveilla. ”En minä nukkunut, käyn tässä vain papereita läpi”, hän valehteli ja kysyi sitten heti mitä minulle kuului.

Isä oli saanut meiltä puhelimen syntymäpäivälahjaksi. Se oli iso ja mikä tärkeintä, näppäimet olivat isot. Olimme liimanneet kuvamme näppäimiin ja ohjelmoineet pikavalinnat valmiiksi. Selitimme isälle, että jos hän halusi soittaa Callelle, ei tarvinnut muuta kuin nostaa luuria ja painaa nappia, jossa oli Callen kuva. Isä ilahtui ja sanoi, ettei ollut koskaan saanut niin hienoa lahjaa.

Sen jälkeen puhelinlinjat kävivät kuumina, isä soitteli meille yhteen aikaan monta kertaa tunnissa. Hän saattoi soittaa päivin, öin ja illoin, ja aina hänellä oli samaa asiaa: ”Halusin vain kuulla äänesi.”

Useimmiten me vaihdoimme pari ystävällistä sanaa hänen kanssaan ja lopetimme sitten puhelun, mutta toisinaan kärsivällisyys loppui. ”Isä, nyt se soitteleminen riittää”, ja isä vastasi ”juu, juu” ja ”anteeksi, hei nyt sitten” ja puhelimesta kuului kilahdus ja tuli hiljaista, mutta yhtäkkiä huono omatunto iski niin että tuntui.

Unilääkkeet olivat puhelimen vierellä. Pienessä purkissa oli pikkuruusia tabletteja, jotka vaikuttivat suuresti isän ja minun viimeisiin yhteisiin hetkiin. Isä oli syönyt unilääkkeitä niin kauan kuin jaksoin muistaa, mutta hän alkoi käyttää niitä vä-

rin vasta viimeisinä vuosinaan. Hän otti niitä heti kun ikävyytyi tai kärsi kivuista, mikä johti siihen ettei hän enää erottanut päivää yöstä, ei koskaan nukkunut kunnolla eikä ollut myöskään täysin valveilla. Joskus kun menin hänen huoneeseensa iltapäivällä, hän katsoi minua sängystä ja sanoi: ”Voi kuule, kun minun on saatava nukkua. Mitä sinä teet täällä keskellä yötä?” Selitin hänelle, että oli päivä ja hänen oli noustava, mutta hän sanoi: ”Älä höpötä.” Minun oli mentävä ikkunan luokse ja vedettävä säleiverhot ylös, niin että päivä pääsi paistamaan sisään. ”No johan nyt”, isä sanoi. Hän nousi istumaan ja katseli unisena ympärilleen. ”Mitä tänään syödään?”

Yöpöydällä oli myös puoliksi juotu viskilasillinen. Calle oli antanut isälle pyöreäkylkisen lasin syntymäpäivälahjaksi eikä isä enää sen jälkeen halunnut juoda viskiään mistään muusta lasista. Lasi oli hyvin likainen, koska hän ei suostunut edes panemaan sitä astianpesukoneeseen. Hän ei halunnut erota lasistaan. Hän joi paljon viskiä. Yhteen aikaan pelkäsimme, että hän joi sitä liikaa. Sitten hän vähensi juomista, viski ei enää maistunut, ja silloin pelkäsimme, että hän joi liian vähän.

Yöpöydällä oli myös äidin valokuva. Hän oli mustavalkoisessa kuvassa nuori, hiukset ulottuivat selkään asti. Isä oli kääntänyt kuvaa niin, että näki sen hyvin maatessaan sängyssä. Äiti oli kaunis kuvassa. Hänen kasvonsa olivat kurtussa kuin hän olisi istunut liian kuumassa saunassa. Kuva oli varmasti otettu niihin aikoihin, kun isä ja äiti olivat vasta tavanneet.

Tapetissa, sängyn pääpuolella, näkyi seinällä riippuneen krusifiksin ääriviivat. Isä oli ottanut vaatimattoman ristin mukaansa kaikkialle missä joutui oleskelemaan pidempiä aikoja. Se kulki hänen mukanaan vanhainkodista ja sairaalasta toiseen. Hän pyysi ensi töikseen aina jonkun naulaamaan krusifiksin pääpuoleen. Isä puhui usein uskostaan, joka vain vahvistui. Oli jotenkin lohduttavaa kuulla, että me olimme mukana hänen iltarukouksissaan. ”Alex, minä rukouilen sinun puolestasi ja Callen ja Niklaksen ja Lisetten puolesta. Ja muutamien muiden, jos jaksan. Mutta teitä minä en unohda rukouksistani koskaan.” Loppuaikoina hän sanoi lukevansa ”katedraalia” kun tarkoitti iltarukousta. Me huomautimme hänelle virheestä, mutta hän vain jatkoi ja kuulostihan katedraalin lukeminen toki kauniilta. Se oli järkeen käypä ilmaus kaikessa järjettömyydessään.

Äiti tuli huoneeseen ja seisautui vierelleni. Katselimme molemmat tuota muistojen täyttämää huonetta. Siellä oli niin monia turvallisia esineitä, jotka yhtäkkiä herättivät meissä vain rajatonta turvattomuutta. ”Olisi ehkä pitänyt vähän siivota täällä”, äiti sanoi. ”Ajattelin tehdä sen jo aikaisemmin, mutta en vain jaksanut. Tuntuu niin...” Minä tartuin äitiä kädestä. Lähdimme yhdessä huoneesta.

”Ostin kanaa. Voisin laittaa siitä paistin, ja ruskeaa kastiketta ja perunoita”, äiti sanoi sitten.

”Ei, mennään mieluummin ulos syömään. Mennään johonkin ravintolaan. En kestä nyt olla täällä enää.”

Puimme takit päällemme ja lähdimme ulos.

Samalla hetkellä kun suljin isän huoneen oven, suljin mielestäni kaikki muistot hänestä. Halusin karkottaa ne enkä sallinut niiden tulla lähemmäksi. Hetket isän huoneessa menivät niin tunteisiin, että olin vähällä romahtaa kokonaan. Muistan vieläkin hänen hengityksensä hajun huoneessa ja kuivuneesta syljestä kiiltävät Läkerolit lakanalla. Tiesin etten selviäisi, jos en sulkisi isää mielestäni. En voinut tehdä muuta kuin paeta. Vuosien mittaan kehitin kyvyn olla ajattelematta isää, minusta tuli siinä varsinainen mestari. Ei tullut kuuloonkaan, että olisin silloin tai myöhemminkään lähtenyt käymään mökillä.

Viimein kuvittelin päässeeni muistoista. Mutta viime aikoina on tapahtunut kummia. Menin naimisiin ja erosin melko pian. Tapasin toisen ja surin sitä, ettei isä ehtinyt tavata häntä. Hän alkoi odottaa lasta. Ja kun ajattelin itseäni isänä, koko julkisivu romahti. Isä oli jälleen lähellä. Ikävöin isää niin että sydäntä kouristi. Menin lukkojen taakse vessaan, istuin alas ja itkin ensimmäisen kerran hänen kuolemansa jälkeen. Itkin tuntien ajan, siinä tulivat kerralla viiden vuoden kyyneleet.

Kun itkut oli itketty, päätin lähteä mökille. Halusin avata oven, joka oli pysynyt suljettuna viiden vuoden ajan.

Kaikesta huolimatta jatkan teeskentelyä. Pyyhkäisen ajatukset syrjään ja olen kuin ei mitään. Teeskentelen, että tämä on tuiki tavallinen päivä maalla ja kaikki on niin kuin olla pitää. Pesen hampaat vessassa samalla kun vesipumppu pitää omaa meteliään. Äiti, joka kävi täällä jokunen viikko sitten, ilmoitti pedanneensa puhtaat lakanat isän yläkerran makuuhuoneeseen, niin että voisin nukkua siellä. Nousen hitaasti portaita yläkertaan ja avaan oven tuttuun huoneeseen. Sytytän valot ja katselen varovasti sisään. Näen isän kirjoituskoneen työpöydällä, ikkunan edessä. Koneessa on paperi, mutta siihen ei ole kirjoitettu mitään. Täällä hän yritti kirjoittaa, mutta jotain tapahtui ja sitten oli jo myöhäistä.

Seistessäni siinä muistot hyökivät yhtäkkiä mieleen. Niitä tulee katkonaisina vyöryinä ja yritän kaikin voimin torjua niiden hyökkäykset. On ajateltava jotain muuta. Taistelen paniikissa niitä vastaan, mutta heti kun saa yhden muiston karkotettua, seuraava käy jo kimppuuni. Tuntuu kuin kulkiisi kaupungin eläintarhassa öiseen aikaan. Kun pysähtyy häkin viereen, apina hyppää äkkiä kaltereita vasten. Se sähisee hampaat irveessä ja katoaa taas nopeasti pimeyteen. Siinä sitä sitten seisoo häkin vierellä järkyttyneenä ja kuin lamassa, ja

silloin tulee toinen apina paljastaen hampaansa aivan katsojan kasvojen edessä. Muisto toisensa jälkeen hyppää lähemmäksi, kuin apinat häkkinsä kaltereita vasten.

Täällä mökillä isä istuu tuolissaan katselemassa telkkaria. Hän yrittää sytyttää pikkusikarin, mutta arvioi väärin tulitikun ja sikarin välisen välimatkan ja imee sikaria, johon liekki ei yllä. Viimein hän säpsähtää, kun liekki polttaa sormia ja sähähtää ”helvetti”. Minä sytytän tulitikun ja vien sen lähemmäksi pikkusikaria, isä mutisee suupielestään ”kiitos”. Muistan miten kurjalta tuntui huomata, ettei isä kyennyt sytyttämään omaa tupakkaansa.

Isä on menossa saunaan. Hänellä on likaiset farkut ja Puma-merkkinen sininen t-paita, joka kiristyy hänen ison vatsansa päällä, niin että navan ääriviivat näkyvät. Äiti on moneen kertaan vaatinut isää heittämään paidan pois, mutta muistan tämän sanoneen: ”Mitä turhia, kyllä tätä täällä mökillä voi pitää.”

Harjoittelen ajamista isän sinisellä Volvo 245:llä. Minä olen kahdeksantoista ja haluan kortin mahdollisimman pian. Silloin tällöin isä huutaa ”HIRVI” ja minun on lyötävä jarrut pohjaan. Mutta sitten hän huutaakin ”MAITOA” ja osoittaa tielle silmät selällään. Minä jarrutan, mutta isä katsoo minua ja myhäilee. ”Turha jarruttaa, jos näkee vähän maitoa tiellä.” Muistan miten sitä juttua naurettiin.

Olemme saunassa Gröndalissa. Isä istuu tapansa mukaan polvi toisen päällä. Vilkuilen häntä ja huomasan, että reisien väliin puristuva kivespussi on räjähtämäisillään, tai siltä se

ainakin näyttää. Isä heittää löylyä ja pussi pullistuu entises-tään. En halua, että isän kivekset räjähtävät, mutta en uskal-la sanoa mitään. Käänän katseeni pois, muistan miten kau-huissani olin.

Isä istuu hajareisin keittiöntuolilla, selkänoja painaa hänen vatsaansa ja otsa nojaa karmia vasten. Hän itkee hillittömästi.

”Eivät halua minua”, hän sanoo vetäen välillä kiivaasti hen-keä. Hän on juuri jäänyt eläkkeelle vaikka olisi halunnut jat-kaa töitä televisiossa. Hän oli samana päivänä ollut palaveris-sa telkkarin pomojen kanssa ja kuullut huonot uutiset. Hänen palveluksiaan ei enää tarvittu. Ja sitä hän nyt itkee.

Minä ja Calle seisomme neuvottomina hänen vierellään. Emme osaa tehdä mitään. Muistan miten avuttomia me olimme.

”Eivät halua minua..”

Minä täytän yksitoista, on aikainen aamu, makaan valveil-la sängyssä ja odotan. Kuulen että keittiössä vispataan ker-maa, paperi rapisee kun pakettia kääritään kovalla kiireellä, joku hyssyttää Callen hiljaiseksi, kun hän kolauttaa lautaset pöydälle. Kuulen kuiskuttelua ja supatusta ja viimein isä kuu-luu laahustavan tohveleissaan lähemmäksi. Nukun koiran-unta ja sydän läpättää kuin kanilla, ja olen mukamas uninen kun ovi avataan. ”Missä minun poikani on? Missä on päivän-sankari?” isä kysyy ja johdattaa minut keittiöön, missä koko perhe seisoo rivissä kakun ja tuikkivien kynttilöiden vierellä. Avaan paketteja ja säästän niistä suurimman viimeiseksi. Elä-mäni ensimmäiset stereot! Tupladekki-kasettisoitin ja dynaa-